

Реферат на тему: "Аналіз роману "Сад Гетсиманський" Івана Багряного"

Іван Багряний

Тема викриття сталінізму логічно продовжується і в романі "Сад Гетсиманський". До певної міри цей твір, як і "Тигролови", є автобіографічним. У ньому подано детальні описи тюремного побуту, допитів, тортур. Зіставляючи певні факти з біографії Івана Багряного і головного героя роману, ви можете побачити, що в їх долях є, звичайно, багато спільного. Однак помилково було б ототожнювати Андрія Чумака з автором, так само, як помилково було б ототожнювати з автором головного героя "Тигроловів" — Григорія Многогрішного. Гадаємо, що в даному випадку власна "тюремна практика" змушує художника мимоволі переходити на стиль мемуарний, а то й документальний. Це й дає підставу говорити про автобіографічність як "Тигроловів", так і "Саду Гетсимансь-копу".

Роман "Сад Гетсиманський" є гімном людській гідності на межі буття і смерті, а одночасно і гнівним вирокom тоталітарному сталінському режиму, який нищив мільйони людей без слідства і суду, а головне — без вини винуватих. У ньому йдеться про трагічну долю сім'ї сільського коваля Якова Чумака, зокрема, його наймолодшого сина Андрія.

Перед смертю старий Чумак хотів сказати синам останні напутні слова, дати свій духовний заповіт, який, на його думку, зміцнюватиме їхні сили, допомагатиме витримати у складному житті іспит на людяність. До батьківської хати злітаються сини-соколи: командир стрілецької дивізії Микола, моряк—чорноморець Михайло, військовий пілот і командир Сергій та наймолодший, інженер і арештант, Андрій. Сповнені журбою, бо не застали батька живим, і радістю зустрічі через багато років брати не встигли й розглянути один одного, як у хаті з'явилися енкаведисти і заарештували Андрія. З цього моменту й розпочалися для братів "Дантові кола" знушань, образ і провокацій.

Прізвища змальованих у романі слідчих НКВС, тюремних адміністраторів, в'язнів не вигадані. Автор, як він сам говорив, зберіг їх для того, щоб нащадки знали катів народу, а жертви не залишилися безіменними.

Ідея твору, світоглядна концепція автора розкривається через діалоги між катами і жертвою. Слідчі відстоюють світ, в якому "людина є пшик" і де "людей вистачить", скільки не вбивай. А герой терпить будь-які тортури і не ламається, бо за ним світ, де вічна лише людська душа, а система — минула. Андрій і його слідчі, мов Христос і Понтій Пілат, проходять перед грядущими віками, перед нами і перед нашими дітьми, і далі—Слідчі Великий, Фрей, Сергеев, Донець — породження невимовного механізму сталінської репресивної машини. У кожного з них свої методи і стиль роботи, своя

знівечена доля і душа, але спільний на всіх страх і приреченість, приховані жорстокістю і цинізмом.

Андрій же, як і його брати та друзі з ув'язнених, — натура духовно цілісна. Він не жертвує собою чи будь-ким в ім'я ідеї, вігі живе в ім'я того, у що вірить. Як і для більшості однока-мерників, для Чумака головне — не втратити в собі Людину серед цього гвалту, не стати "пшиком", не визнати себе винуватим без вини.

Страшним був вирок для дітей сільського коваля Чумака. Чотирьох синів і зовсім юну сестру їх Галю засуджено до розстрілу. Ніхто з них не просив помилування, бо не визнавав "пролетарського правосуддя, здійснюваного за каблукми й палкою", як і "соціалізму, будованого тюрмою і кулею". Заміна розстрілу двадцятирічною каторгою мало що змінила в їхньому сплундрованому житті. Але віриться, що і через ці довгі роки вони пройдуть без злості і ненависті, винесуть все, що приготувала їм доля, залишаться справжніми патріотами України.

Згодом у романі "Сад Гетсиманський" (1950), який Володимир Винниченко назвав "великим, вопіючим і страшним документом", письменник наголосить: "Людина — це найвеличніша з усіх істот. Людина — найнещасніша з усіх істот. Людина — найпідліша з усіх істот.

Як тяжко з цих трьох рубрик вибрати першу для доведення прикладом".

Іван Багряний на доказ правомірності "першої тези" знову кидає людину у вогненну пашу диявола, "обираючи" для цього нелюдського іспиту на людяність молодого хлопця Ан дрія Чумака. Розповідає про чотирьох синів старого, вже померлого Якова Чумака, який ніби духовно підтримує і "супроводжує" свого наймолодшого — Андрія — лабіринтами внутрішньої тюрми НКВД, у якій він з чиеїсь підлої намови мусить пройти всі Дантові кола тортур, нічних допитів, образ, знущань, провокацій кривавої ежовської епохи. І знову, як за Григорієм Многогрішним, так і за Андрієм Чумаком, вивищується постать їхнього творця, який наділив своїх героїв власними переживаннями, а головне — спогадами, враженнями. "Всі прізвища в цій книзі, як то прізвища всіх без винятку змальованих тут працівників НКВД та тюремної адміністрації, а також всі прізвища в'язнів (за винятком кількох змінених), — є правдиві", — зазначив Іван Багряний на передтитульній сторінці "Саду Гетсиманського". Волів, щоб світ знав і цих державних тигроловів і щоб їхні жертви не пропали безвісти, безіменні, намагався детально виписати, іноді й на шкоду художності, страшний щоденний побут безневинних грішників цього пекла на землі. Авторська уява тут була недоцільна, створюючи емоційна сваволя його образного мислення згасла перед глухою пільмою сталінського тюремного пекла, в якому методично перетворювали людину на безлику, пасивну, гидотно покірну істоту.

Та славний ковальський рід Чумаків — чотирьох братів і сестри Галі — не скорився, не зламався під жорстоким тиском катувань, провокацій, інсинуацій, підлот, брехні... Брати вистояли. Вистояла і Галя, але не витримала знущань її психіка. Усіх їх прирекли до розстрілу, але розстріл замінили двадцятилітньою каторгою...

Цей роман — високий злет талановитого художника в ім'я ідейно-мистецького

утвердження нескореності людини, для якої почуття національної гідності, патріотизм, моральна чистота та вірність заповітам, традиціям роду і народу є органічними, природними як саме життя, як дихання, як потреба діяти, боротися, перемагати. І брати Чумаки — Андрій, Микола, Михайло, Серьога — перемогли. Вони живі, і вони йдуть. "Зціпивши зуби, вони йтимуть через ніч злоби й зненависти, не здаючись доти, доки їй не перейдуть".

Примат мемуарності, документальної вірогідності описаних подій, напевне, відіграв значну роль у тому, що роман "Сад Гетсиманський", як і "Тигролови", як і публіцистичний лист-пояснення І. Багряного "Чому я не хочу вертатись до СРСР?", були перекладені на англійську, німецьку, французьку, італійську мови. Бо це був, по суті, перший у світовій літературі художній твір про дійсний стан речей у "шостій частині світу" — країні тюрем НКВД, концтаборів, етапів, допитів, провокацій... Європейська критика, зокрема члени французької Академії Гонкурів Андре Біллі та В. Вельмен, на сторінках "Ле Фігаро літтерер" (1961. — 13 травня) і тижневика "Ле Нувель літтерер" (1961. — 8 червня) відзначили емоційно пружний, експресивний, поетичний стиль Багряного-гуманіста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацій І.С. Краса і сила слова. — К., 1983. 96 с.
2. Гуляев Н.А. Теория литсратуры. — М., 1985. — 270 с.
3. Введение в литературоведение /Под ред. Т.И.Поспелова. —М., 1988.-320с.
4. Введение в литературоведение: Хрестоматия /Под ред. Г.А.Поспелова. — М., 1988. — 300 с.
5. Гречанюк С. На тлі XX століття. — К., 1990. — 310 с. Жулинський М. Із забуття — в безсмертя: сторінки призабутої спадщини. — К., 1990. — 446 с.